

CZECH

LANGUAGE

NEWS

**Bulletin
of the International Association
of Teachers of Czech**

**Bulletin
Mezinárodní asociace
učitelů češtiny**

Czech Language News is a newsletter published twice a year by the International Association of Teachers of Czech (IATC). The editorial office is currently at the Department of Slavic Languages and Literatures, Harvard University. The bulletin serves as a forum for research, teaching, information and organization of Czech language instruction, in the broader context of Czech studies. *CzLN*'s mission is to contribute to the promotion of interdisciplinary and international cooperation as well as to integration of theoretical and applied aspects of language study. *CzLN* is an open exchange of information and ideas and the editorial board welcome ideas and submissions for inclusion in the next issue.

Editor: Veronika Tuckerová (Harvard University)

Assistant Editors: Lída Cope (East Carolina University), Susan Kresin (University of California, Los Angeles), Kateřina Šichová (Universität Regensburg)

Member News: David Cooper (University of Illinois, Urbana-Champaign)

Please send your news to dlcoop@illinois.edu

Cover & Typography: Stará škola (staraskola.net)

Editorial Board: Neil Bermel (Sheffield University), David Cooper (University of Illinois, Urbana-Champaign), Craig Cravens (Indiana University), David Danaher (University of Wisconsin-Madison), Christopher Harwood (Columbia University), Laura Janda (University of Tromsø), Jindřich Toman (University of Michigan)

More about the International Association of Teachers of Czech and previous issues of *CzLN* can be found at <https://czechlanguageassociation.tumblr.com/>

Contact: vtuckerova@fas.harvard.edu

ISSN 1085-2950

CONTENTS / OBSAH

ARTICLES, SKETCHES / ČLÁNKY, ČRTY

„Digitální domorodci“ a jednojazyčné výkladové slovníky češtiny.
Několik poznámek a návrhů výukových aktivit / 5
(Martin Šemelík)

INTERVIEW / ROZHOVOR

“Searching for the Needle in a Haystack”
Lída Cope’s Interview with Masako Ueda Fidler / 19
(Lída Cope)

HOW I TEACH / JAK UČÍM

Reimagining the Czech Studies Curriculum for Enhanced Enrollment:
Project-Based Learning and Course Cross-Listing / 31
(Hana Waisserová)

REVIEW / RECENZE

Brenda A. Flanagan & Hana Waisserová
“Art as Praxis of Freedom”: On Women’s Artistic Dissent:
Repelling Totalitarianism in Pre-1989 Czechoslovakia / 41
(Pavla Jonssonová)

Varia / 45

Member News / 49

„Digitální domorodci“ a jednojazyčné výkladové slovníky češtiny. Několik poznámek a návrhů výukových aktivit¹

Martin Šemelík

1. Úvodem

Předkládaná stať se věnuje tématu využití jednojazyčného výkladového slovníku ve výuce českého jazyka. S určitou mírou adaptace by se toto téma dalo vztáhnout i na různé speciální kontexty, jako je výuka češtiny jakožto cizího, popř. druhého jazyka aj. Jedná se však o domény s mnoha individuálními specifiky, proto se zde omezím jen na výuku češtiny jako jazyka mateřského na základních a středních školách v ČR a pozvu čtenáře z řad učitelů češtiny z ostatních domén, aby se nad slovníky ve výuce zamýšleli se mnou, ovšem ze svých vlastních specifických pozic.

Žijeme v éře informační společnosti, přičemž naši žáci jsou tzv. „digitální domorodci“ (z angl. *digital natives*).² Jde o generaci, která od narození vyrůstá obklopena digitálními technologiemi v každodenním životě. Jejimi typickými rysy jsou rychlé vstřebávání informací a multitasking, spojené s preferencí grafického zobrazení informací před textovým (srov. Bouzková 2015). Zároveň je zřejmé, že i dnešní žáci potřebují zaučení do používání slovníku, zvláště v případě sofistikovanějších informačních zdrojů, jako je např. *Akademický slovník současné češtiny*³ (dále jen ASSČ, <https://slovníkcestiny.cz/uvod.php>). Kromě ASSČ se zde zaměřím na *Nový akademický slovník cizích slov* (NASCS), *Příruční slovník jazyka českého* (PSJČ), *Slovník nespisovné češtiny* (SNČ), *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (SSČ) a *Slovník spisovného jazyka českého* (SSJČ).⁴

Využití slovníku ve výuce je bezpochyby tématem spíše periferním, nechceme-li jej přímo označit za lakunu v oblasti didaktiky češtiny. Určitou výpovědní hodnotu má skutečnost, že spojení „slovník(y) ve výuce“ má na českém internetu aktuálně (15. 12. 2025) jen minimum dokladů. Nápadná je i diskrepance mezi relativně bohatou literaturou k tomuto tématu v anglické

či německé metalexikografii a didaktice na straně jedné⁵ a chybějícími ekvivalenty v prostředí českém na straně druhé. A to i s uvážením, že zde srovnáváme velké světové jazyky s menší češtinou. Zároveň je potřeba zdůraznit, že míra zohlednění slovníků ve výuce jazyků je individuální, do značné míry závislá na jednotlivých vyučujících. Platí nicméně, že obecná tendence je relativně jasně konturovaná pro kontext výuky mateřského jazyka i jazyků cizích: „Dovednost v zacházení s jazykovými příručkami je na českých školách kultivována jen velmi nedostatečně. [...] V České republice tato oblast výzkumu zcela chybí, včetně odpovídající odborné literatury, ačkoli se v Rámcovém vzdělávacím programu uvádí, že [...] [ž]áci soustavně pracují s dostupnými jazykovými příručkami: Pravidly českého pravopisu, Stručnou mluvnici českou, příležitostně (sic! – MŠ) pracují s různými typy slovníků, především se Slovníkem spisovné češtiny, Slovníkem cizích slov a dalšími.“ (Vachková 2011: 25, překlad německé pasáže – MŠ) Českou republiku je tak bohužel nutné vnímat jako zemi se spíše nižší tradicí a kulturou využívání slovníku ve výuce, zvláště pokud máme na paměti, že *Pravidla českého pravopisu* a *Internetová jazyková příručka* jsou spíše neprototypické slovníky, či dokonce „neslovníky“⁶.

Odpovědi na otázku, proč má smysl ve výuce se slovníky pracovat, je několik. V rámci praktické komunikace mimo zdi vzdělávacích institucí budou žáci v budoucnu s velkou pravděpodobností konfrontováni s jazykovými problémy v kontextu percepce i produkce jazyka (mluvčí čte text a nerozumí významu nějakého výrazu; mluvčí potřebuje znát výslovnost nějakého slova ap.): Co znamená slovo *harašit*? Hodí se do stylisticky neutrálního projevu? Proč jeho užití někteří mluvčí mohou vnímat jako rušivé? (srov. <https://1url.cz/3JnJ8>). Je přitom žádoucí, aby škola žáky připravila na práci s příručkami, které jim při řešení těchto problémů nabídnou hodnotnou, vědecky ověřenou informaci jdoucí nad rámec povrchní rešerše na internetu.

Vedle této primární funkce mohou slovníky sehrát roli z hlediska pozitivních vedlejších efektů percepce heslových statí (*incidental learning*⁷), a to třeba v oblasti rozšiřování slovní zásoby. Těž uvažme, že práce se slovníkem je jistým způsobem „celostní“ aktivita a že heslová stať zachycuje průřezové různé jazykové roviny. Tyto aspekty lze akcentovat takovou formulací úkolu, která zahrne široké spektrum aktivit práce se slovníkem a bude reflektovat různé slovníkové funkce, jako jsou například funkce textová (percepce, produkce textu), kognitivní (získání vědění o jazyce) aj.⁸

Jakožto kulturní artefakty jsou slovníky též částečným obrazem své doby, kronikou společnosti. Toho lze využít nejen ve výuce češtiny (neologismy, archaismy, historismy), ale i ve výuce dějepisu nebo v rámci interdisciplinárního přístupu v různých průnikových tématech, předmětech; srov. heslo *pionýr* v SSJČ (<https://bara.ujc.cas.cz/ssjc/search.php>), které by vhodným způsobem uměl ve výuce využít i šikovný dějepisář nebo učitel češtiny jako cílového jazyka v rámci výuky reálií.⁹

2. Slovník ve výuce – návrhy aktivit

Způsoby práce se slovníkem ve výuce mohou být různé.¹⁰ Následující nástin aktivit proto není univerzálně platný, ani vyčerpávající. Jeho cílem je poskytnout základní rámec pro práci se slovníkem ve výuce a na vybraných konkrétních příkladech představit možné aktivity, které lze shrnout do čtyř základních oblastí:

- existence slovníků, jejich funkce,
- slovníková typologie, dostupnost slovníků,
- zaučení do práce s konkrétním slovníkem,
- učení se praxí.

V následujících oddílech jsou tyto oblasti rozvedeny.

2.1. Existence slovníků a jejich funkce

Zvláště mladší žáci by se nejprve měli dozvědět, že slovníky vůbec existují. Někteří z nich o existenci slovníků vědí, neuvědomují si ale možná plně, jakým účelům přesně slouží. Jako ideální se jeví navázat představení slovníku na nějakou konkrétní situaci, ve které se ukáže, k čemu slovník lze použít. Lze si představit tuto modelovou situaci: Žáci v hodině literatury čtou *Povídky z druhé kapsy* Karla Čapka: „Proboha, ono by bylo třeba, aby se kolem každého padlého tlačili lidé jako včely u **česna** – chlapi, ženské i děti –, aby ho trnouce viděli aspoň kousek; aspoň tu nohu v baganči nebo potřísněné vlasy [...]” (SYN v11, zvýraznění – MŠ). Jakožto odborný termín (obor včelařství) nemusí být slovo *česno* známé každému. Učitel může nejprve dotaz na význam slova adresovat do pléna. Může předstírat, že sám neví, co slovo znamená, nebo neznalost přiznat, pokud jej skutečně nezná.

Následně lze promítnout heslovou stať *časno* z vybraného slovníku projektorem (<https://iurl.cz/qJnJA>). Žáci se poté společně s učitelem dozvědí, co toto slovo znamená, nebo se ohledně jeho významu ujistí, pokud jej už znali. Zároveň tak žáci dostanou dva signály:

- Slovník je pomůcka k řešení jazykových problémů. Pokud nevědí, co určité slovo znamená, dostanou informaci, že existuje informační zdroj, ve kterém se to dozvědí.
- Je normální slovník používat; slovník používá i učitel, který zde může hrát roli určitého vzoru.¹¹

2.2. Pohled do regálů a na internet – typy slovníků

Dále je vhodné žáky seznámit se skutečností, že existují různé typy slovníků (tištěné i elektronické) a že jsou místa, kde je mohou najít. I zde existují různé možnosti. Domnívám se, že cenná je i zcela jednoduchá „exkurze“ do školní knihovny¹² a na internet. Umožňují-li to okolnosti, lze pro nejmladší věkové skupiny připravit pracovní list inspirovaný příběhem *Konec telky?!* (<https://decko.ceskatelevize.cz/konec-telky>). Rámcový příběh by mohl znít takto: „*Školní knihovna v ohrožení! Černokněžník Černodráp má ďábelský plán. Chce ukrást všechny knihy ze školní knihovny. Zabraňme mu v tom společně! Sbírejte body, za které škola koupí past na černokněžníka!*“ Pro starší žáky by bylo samozřejmě nutné příběh upravit či zvolit jiný. Žáci v rámci těchto aktivit pracují na různých typech úkolů, např. se zabývají základní charakteristikou jednotlivých slovníků v aktivitě „Poznej mě a dej mi přezdívku!“¹³:

- *Jsem nejstarší výkladový slovník češtiny 20. století. A jsem pořádně velký – tvoří mě devět svazků. Moji autoři za mě v roce 1957 dostali státní cenu. Jak se jmenuju? Jak mi budeš říkat? Kde mě v knihovně najdeš? Najdeš mě také na internetu?*
- *Narodil jsem se poprvé v roce 1978. Říkám poprvé, protože to bylo moje první vydání. Pak mě vydali ještě několikrát. Jsem slovník, který vznikl k užití ve škole a pro veřejnost. Tato slova mám ostatně i v názvu. Jak se jmenuju? Jak mi budeš říkat? Kde mě v knihovně najdeš? Najdeš mě na internetu?*
- *Jsem slovník, který nechodí v obleku a moc si nebere servítky. Spisovná slova ve mně nehledej, nabídnu ti místo toho třeba vulgarismy. Jak se*

jmenuju? Jak mi budeš říkat? Kde mě v knihovně najdeš? Najdeš mě na internetu?

- *Jsem akademický slovník. Mám to slovo i v názvu. Teprve vznikám, ale už mám vcelku dost hesel, zrovna teď hesla začínající na písmena A až K (15. 12. 2025) a výběrově i hesla z dalších úseků. Najdeš mě na webových stránkách Ústavu pro jazyk český. Jak se jmenuju? Jak mi budeš říkat ty?*
- *Také já jsem akademický slovník. A také já mám to slovo v názvu. Zaměřuju se na slova, která původně nepocházejí z češtiny, ale z jiných jazyků (latiny, řečtiny, angličtiny, němčiny ap.). Kde mě v knihovně najdeš? Najdeš mě na internetu? Dáš mi přezdívku?*

Po vypracování pracovního listu může následovat diskuse nad přezdívkami, která jednak úkol pomůže „odlehčit“ v případě, že by pro žáky byl méně záživný, jednak nabídne možnost přemostění k novému tématu (hovorový, expresivní jazyk, pojmenovávací funkce jazyka, neologismy, okasionalismy ap.). Zohlednění tištěných slovníků v tomto úkolu není náhodné. Žákům nabídne vystoupení z komfortní zóny a poznání něčeho nového (z jejich perspektivy „digitálních domorodců“).

2.3. Zaučení do práce s konkrétním slovníkem

Je důležité si uvědomit, že letmé poznání slovníků nestačí a že se žáci potřebují naučit se slovníky pracovat, aby je později dovedli a chtěli používat. Následující typové úkoly vycházejí z práce s ASSČ a jsou určeny pro výuku starších žáků. Pro mladší žáky by bylo potřeba je příslušným způsobem adaptovat.

Úvodní impuls k seznámení se slovníkem může být ten, který je v souvislosti se slovem *česno* popsán v odd. 2.1. Další aktivita může probíhat buď formou referátů připravovaných jako domácí úkol, nebo formou skupinové práce v rámci vyučovací hodiny. Tematické okruhy referátů mohou být např.: webové rozhraní, jeho popis, typ slovníku, předmět popisu, cíl, metody popisu jazyka; otázka, kde slovník vzniká, jaká slova tvoří jeho heslář, popis vyhledávání, popis heslové stati.

Po referátech učitel shrne, doplní, případně upřesní, co bylo řečeno. Následně může být realizován praktický nácvik jednotlivých kompetencí ve výuce, a to na základě pracovních listů s důrazem na tyto tematické okruhy (konkrétní úkoly, zamýšlené pro práci v hodině, viz níže):

- Heslář – co má smysl ve slovníku hledat?
- Techniky práce se slovníkem – jak se hledá ve slovníku?
- Interpretace slovníkových dat – jak rozumět tomu, co se píše ve slovníku?
- Slovníky ve srovnání – v čem se jednotlivé slovníky liší?

2.3.1. Co má ve slovníku smysl hledat?

(a) Zopakujte si základní charakteristiku ASSČ. Ze seznamu slov níže pak vyberte ta, o kterých si myslíte, že je v ASSČ pravděpodobně najdete. Svá očekávání zdůvodněte. Následně ověřte na webových stránkách slovníku (<https://slovníkcestiny.cz/>). Odpovídají vaše očekávání skutečnosti? Proč?

arachnofobie, baklažánový, celovat se, covid, debil, formovat, opat, sypat, táta, úterý, zajíček, zdravotnice, zelený

(b) Rozhodněte, zda je pro vás ASSČ vhodný slovník, pokud potřebujete následující typy informací o slovech. Své odpovědi zdůvodněte.

- Zajímá vás význam slov.
- Potřebujete vědět, jak se dané slovo přeloží do angličtiny.
- Zajímá vás, jak se slovo správně píše.
- Potřebujete vědět, jak se slovo správně vyslovuje.
- Chcete podrobný výklad o původu slova a jeho kompletní historii.
- Hledáte příklady užití slov.
- Zajímá vás, jak se slovo časuje, skloňuje, stupňuje.
- Nevíte, jak dané slovo rozdělit na konci řádku.

2.3.2. Jak se hledá ve slovníku?

(a) Popište, jakým způsobem ve slovníku najdete následující skupiny slov, popř. slovních spojení:

- *Česko, díra, fermentovat, Gabriela,*
- *covid, korona, pandemie,*
- *to je jako hučet do dubu; jet bomby; dočkej času jako husa klasu,*
- slova začínající na *beta-*,
- slova zakončená na *-ní*,

- zeměpisná jména a jejich odvozeniny,
- zájmena,
- zastaralá slova,
- slova z oblasti astronomie,
- přídavná jména začínající na *cyklo-*,
- slovo, které ve slovníku následuje po slovu *facka*.

(b) Popište, jak zjistíte, co znamenají jednotlivé zkratky a symboly v přepisu výslovnosti, např. symbol ? a symbol : (viz [ʔera:r] v hesle *erár*; <https://1url.cz/1JnJm>).

2.3.3. Jak rozumět tomu, co se píše ve slovníku?

Prohlédněte si příslušná hesla v ASSČ a odpovězte na následující otázky:

- Ve slovníku jsou hesla *babka I*, *babka II*, *babka III*. Co zde znamenají římské číslice? Proč zde jsou?
- Kolik významů má slovo *áčko*? Který z těchto významů je pro vás nový?
- Jaký stylistický příznak má slovo *čarokrásně*?

2.3.4. V čem se jednotlivé slovníky liší?

Žáci budou jednotlivé slovníky používat nepochybně kompetentněji, pokud se naučí jednotlivá lexikografická díla srovnávat, všimnout si odlišností i společných znaků. Proto je vhodné žáky naučit používat ještě i další slovník(y); v této souvislosti by se vedle ASSČ nabízel patrně hlavně SSČ. Příslušné úkoly mohou mít tuto podobu:

(a) Dosud jsme se blíže seznámili s dvěma slovníky – ASSČ a SSČ. Následující ukázky hesel pocházejí z těchto dvou slovníků. U každé ukázky rozhodněte, o který z těchto dvou slovníků se jedná, a svou odpověď zdůvodněte. Hesla jsou zde v mírně graficky upravené podobě.

ajncvaj [ʔajncvaj], **ancvaj** [ʔancvaj] příslovce <něm.> kolokv.

bez prodlení, rychle, okamžitě: *Byli s tím hotoví ajncvaj.*; *Pivo vám tam donesou ancvaj.*; *Do maléru se můžeš dostat ajncvaj.*

demo II [demo] neskl. přídavné jméno

1. obsahující ukázkovou hudební skladbu, píseň; syn. demonstrační 3: *demo nahrávka; Skupina nahrála svůj demo snímek.*

2. pořízený předběžně jako ukázka; syn. demonstrační 4, předváděcí, ukázkový: *instalace demo verze programu*

→ i **demo- II**

Prvek *demo* často tvoří první část složených slov (která se píšou dohromady), např. *demosnímek; demoverze.*

hermelín, -u m <n> *zimní bílá kožešina hranostaje s černým ocáskem; -ový* příd.: h. límec

herní v. hra

hierarchiz|ovat ned. i dok. *hierarchicky (us)pořádat*: h. společnost; **-ace**, -e ž

chalupář [xalupa:ř, 2. j. xalupa:ře] -ře (3., 6. j. -ři, -řovi, 1. mn. -ři) podstatné jméno rodu mužského životného

majitel chalupy 2 (rekreačního stavení) • kdo se o chalupu stará, udržuje ji: *Vedle starousedlíků je tu i spousta chalupářů.; V obci je trvale přihlášeno jedenáct obyvatel, další jsou chalupáři.; Tyto domky rozhodně nebudou sloužit pro víkendové chalupáře, ale výhradně pro trvalé bydlení.; Přes týden je vedoucím lékařem, o víkendu se ale proměňuje v nadšeného chalupáře.*

► **chalupářka** [xalupa:řka, 2. mn. xalupa:řek] -řky (2. mn. -řek) podstatné jméno rodu ženského přechýlené: *Díky místní chalupářce vznikl v obci divadelní soubor.; Někteří z žen jsou místní, jiné chalupářky.*

chalupář, e m hovor. *chalupník 2*

chalupnický přídavné jméno

příbuzné slovo → **chalupník**

(b) Na základě ukázek výše nyní shrňte, v čem se tyto slovníky liší a co mají naopak společného.

2.4. Učení se praxí

Učení se praxí (*learning by doing*¹⁴) lze realizovat např. jako součást projektové výuky, během níž si žáci vyzkouší psaní vlastního slovníku. To jim umožní slovníkům, práci s nimi a jejich vzniku lépe porozumět. O náročný úkol se jedná jen na první pohled. Zkusit psát vlastní slovník mohou i ti nejmenší žáci se zcela elementárními kompetencemi. Může jít například o doplňování stručných „slovníkových“ definic k obrázkům, které žáci nakreslili v hodinách výtvarné výchovy, přičemž touto aktivitou lze upevňovat již získané dovednosti v oblasti psaní a propojit tak hned několik aktivit. Starší žáci mohou psát jednoduchý slovník neologismů, slangu mládeže nebo slovník k tématu, které je pro danou třídu zrovna aktuální. Z hlediska zpracovatelských metod se lze buď pokusit o nápodobu již existujícího slovníku, nebo zkusit vypracovat vlastní stručnou koncepci. Starší a ambicióznější žáci si mohou vyzkoušet psaní slovníku prostřednictvím specializovaného lexikografického softwaru, který je zdarma k dispozici online.¹⁵ Celkovou motivaci žáků jistě zvýší, pokud výsledné dílo nezůstane uzavřeno mezi čtyřmi zdmi vyučovací třídy. Nejmenší žáci mohou obrázky s definicemi vyvěsit na školní chodbě, starší mohou svůj slovník uveřejnit na webu školy, představit na nějaké školní akci ap.

3. Shrnutí

Slovníky jsou v prvé řadě pomůcky k řešení jazykových problémů v komunikačním procesu. Benefity jejich zohlednění ve výuce však nejsou jen čistě praktického rázu. Lze se domnívat, že zaučení do práce se slovníkem povede nejen k realističtějšímu přístupu ke slovníkům samotným – nejsou to artefakty hodné ani naprosté ignorace, ani bezmezného zbožšťování –, ale i k reflektovanějšímu postoji ke konkurenčním informačním zdrojům (Google, AI aj.).

Pro práci se slovníkem ve výuce češtiny lze formulovat následující základní doporučení:

- Nebojme se ve výuce používat slovníky; ke zlepšení používání slovníků ve výuce může přispět každý učitel.
- Jakákoli smysluplná přítomnost slovníku ve výuce je cenná; ukažme žákům, k čemu jsou slovníky dobré.

- Zprostředkujme žákům výhody slovníku a principy práce s ním pomocí konkrétních úkolů.
- Naučme žáky s jistotou pracovat s alespoň jedním konkrétním slovníkem.

Své opodstatnění mají slovníky samozřejmě i ve výuce pro dospělé, v jejichž případě, stejně jako v případě starších žáků, lze propojit práci se slovníky s prací s elektronickými jazykovými korpusy. Smysluplné je od určitého věku i zahrnutí AI do práce se slovníkem, resp. vice versa. V obou případech se pak jedná o domény, které si zaslouží, aby jim byly věnovány samostatné publikační výstupy.

Literatura

(a) korpusy

Křen, Michal – Cvrček, Václav – Hnátková, Milena – Jelínek, Tomáš – Kocek, Jan – Kovářiková, Dominika – Křivan, Jan – Milička, Jiří – Petkevič, Vladimír – Procházka, Pavel – Skoumalová, Hana – Šindlerová, Jana – Škrabal, Michal (2022): *Korpus SYN, verze 11* ze 14. 12. 2022. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. URL <<https://www.korpus.cz>> [15.12.2025].

(b) slovníky

ASSČ – kol. autorů (2017–dosud): *Akademický slovník současné češtiny*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., URL <<https://slovníkcestiny.cz/uvod.php>> [15.12.2025]

NASCS – kol. autorů (2005): *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.

PSJČ – kol. autorů (1935–1957): *Příruční slovník jazyka českého*. Praha: Státní nakladatelství et al.

SNČ – Hugo, Jan a kol. (2009): *Slovník nespisovné češtiny*. 3. vyd. Praha: Maxdorf.

SSČ – kol. autorů (1978): *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia.

SSJČ – kol. autorů (1960–1971): *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia.

SSČL – s. n. (2011): *Slovník současné češtiny*. Brno: Lingea.

(c) ostatní

Bergenholtz, Henning – Nielsen, Sven – Tarp, Sven (eds.) (2009): *Lexicography at a Crossroads. Dictionaries and Encyclopedias Today, Lexicographical Tools*

Tomorrow. Bern: Peter Lang, s. 17–32.

Bittman, Michael — Rutherford, Leonie — Brown, Jude — Unsworth, Lens (2011): Digital Natives? New and Old Media and Children's Outcomes. — In: *Australian Journal of Education*, 55/2, s. 161–75.

Bouzková, Tereza (2015): *Mobilní vzdělávání (m-learning) v České republice*. [diplomová práce] Praha: Univerzita Karlova v Praze.

Čermáková, Anna (2013): Jaký slovník uživatelé češtiny potřebují? O Slovníku současné češtiny nakladatelství Lingea. — In: *Slovo a slovesnost*, 74/3, s. 195–210.

Hulstijn, Jan H. (2001): Intentional and Incidental Second-Language Vocabulary Learning: A Reappraisal of Elaboration, Rehearsal and Automaticity. — In: Robinson, Peter (ed.): *Cognition and Second Language Instruction*. Cambridge: University Press, s. 258–286.

Ilson, Robert (ed.) (1985): *Dictionaries, Lexicography and Language Learning*. Oxford — New York — Toronto — Sydney — Frankfurt: Pergamon Press — The British Council.

Jones, Chris (2010): A New Generation of Learners? The Net Generation and Digital Natives. — In: *Learning, Media & Technology*, 35/4, s. 365–368.

Klosa-Kückelhaus, Annette — Nied Curcio, Martina (eds.) (2024): *Dictionary Use and Dictionary Teaching. New Challenges in a Multilingual, Digital and Global World*. Berlin/Boston: de Gruyter.

Kochová, Pavla — Opavská, Zdeňka (eds.) (2016): *Kapitoly z koncepce Akademického slovníku současné češtiny*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Krashen, Stephen (1989): We Acquire Vocabulary and Spelling by Reading: Additional Evidence for the Input Hypothesis. — In: *The Modern Language Journal*, 73/4, s. 440–464.

Kühn, Peter (1993): Im Wörterbuch nachschlagen genügt nicht. Plädoyer für ein neues Schulwörterbuch und eine neue Wörterbuchkultur. — In: *Grundschule*, 26/4, s. 34–45.

Lesgold, Alan M. (2001): The Nature and Methods of Learning by Doing. — In: *American Psychologist*, 56/11, s. 964–973.

Prensky, Marc (2001): Digital Natives, Digital Immigrants. — In: *On the Horizon*, 9/5, s. 1–6.

Lollok, Marek — Nekula, Marek — Šichová, Kateřina (eds.) (2025): *Realie a čeština jako cílový jazyk*. Praha: Akropolis.

Stark, Martin P. (1990): *Dictionary Workbooks. A Critical Evaluation of Dictionary Workbooks for the Foreign Language Learner*. Exeter: University of Exeter Press.

Šeborová, Silvie (2021): *Nedělní párty s Picassem. Jak nadchnout děti pro umění*. Brno: Jan Melvil Publishing.

Šemelík, Martin — Lišková, Michaela — Křivan, Jan (2023): K modifikované koncepci Akademického slovníku současné češtiny. — In: *Bohemistyka*, XXIII/2, s. 275–296.

Thompson, Penny (2013): The Digital Natives as Learners: Technology Use Patterns and Approaches to Learning. — In: *Computers & Education* 65, s. 12–33.

Vachková, Marie (2011): *Das Große Akademische Wörterbuch Deutsch-Tschechisch. Ein erster Werkstattbericht*. Frankfurt am Main et al.: Peter Lang.

Wiegand, Herbert Ernst (ed.) (2002): *Perspektiven der pädagogischen Lexikographie des Deutschen II. Untersuchungen anhand des „de Gruyter Wörterbuchs Deutsch als Fremdsprache“*. Tübingen: Niemeyer.

Poznámky

1/ Publikace vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092. Text vychází přednášky, kterou jsem proslovil 2. 10. 2023 v rámci 11. ročníku Školy českého jazyka a literatury pro pedagogy (<https://1url.cz/wJnJn>).

2/ Názvy osob v tomto textu používám ve formě generického maskulina. Označení „digitální domorodci“ zpopularizoval Prenskey (2001), viz též Bittman et al. (2009), Jones (2010), Thompson (2013) aj. Dále v textu již zpravidla nehovořím o „digitálních domorodcích“, ale zjednodušeně o žácích, mezi které zahrnuji i studenty středních škol.

3/ Podrobněji k ASSČ viz Kochová — Opavská (2016) a Šemelík — Lišková — Křivan (2023).

4/ Daný výběr obsahuje jak nejpodstatnější díla novější české jednojazyčné výkladové lexikografie s důrazem na slovníky obecné, tak v nutně omezeném výběru i díla lexikografie speciální (slovník určený pro použití ve škole, slovník cizích slov, slovník substandardní vrstvy slovní zásoby). Mj. vzhledem k „přílišn[é] podobnost[i] se slovníky SSČ a SSJČ“ (Čermáková 2013: 209) zde SSČL a další produkty nakladatelství Lingea nezohledňuji.

5/ Viz Stark (1990), Kühn (1993), Wiegand (2002), inter alia.

6/ Za prototyp slovníku lze považovat slovník obecný jednojazyčný výkladový či obecný překladový. *Internetová jazyková příručka* sice obsahuje prokliky do slovníků a nepochybně má i slovníkovou komponentu (k nenáhodně stanovené množině lexikálních jednotek poskytuje jazykové informace), její autoři ji však jako celek jakožto slovník explicitně neoznačují (https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=_about).

7/ Učení probíhající bez vědomého záměru žáka učit se a často bez explicitní výuky. Získané znalosti jsou vedlejším produktem jiné činnosti (např. čtení pro potěšení, hraní hry, sociální interakce), nikoli výsledkem záměrného studia. Viz Hulstijn (2001), Krashen (1989) aj.

8/ Podrobněji ke slovníkovým funkcím srov. např. Bergenholtz — Nielsen — Tarp (2009: 17–32).

9/ K výuce reálií viz např. Lollok — Nekula — Šichová (2025).

10/ Viz Ilson (1985), Klosa-Kückelhaus — Nied Curcio (2024) aj.

11/ K případné námitce, že se o významu slov lze informovat jednoduchou rešerší na internetu na základě funkcionality „obrázky“: V některých případech podobná rešerše bude jistě stačit, v mnoha ale, má-li být cílem opravdové, hlubší porozumění, nikoli. Při dotazu na heslo *česno* (<https://url.cz/H1wzy>) se objeví různé typy obrázků, z nichž v podstatě skoro žádný neumožňuje jednoznačnou interpretaci ve smyslu „zprav. podlouhlý vstupní otvor do úlu“. Většina obrázků zobrazuje buď větší část úlu bez jasné indikace toho, co je česno, nebo podlouhlý, řidčeji kulatý předmět bez náznaku jeho funkce a vztahu k úlu nebo včelám.

12/ Pokud škola nedisponuje vlastní knihovnou, je možné si představit exkurzi do knihovny městské, krajské ap.

13/ Další inspirace viz Šeborová (2021).

14/ Viz např. Lesgold (2001).

15/ Srov. např. software dostupný na <https://elex.is/tools-and-services/> nebo <https://www.mediawiki.org/wiki/MediaWiki> a <http://software-slovník.ujc.cas.cz/>.

Martin Šemelík, Ph.D., pracuje v Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., kde se podílí na přípravě Akademického slovníku současné češtiny. Ve svých publikacích a přednáškách se zaměřuje především na lexikologii, lexikografii, slovotvorbu a frazeologii. Věnuje se též popularizaci češtiny a jazykovědy. semelik@ujc.cas.cz

“Searching for the Needle in a Haystack”

Lída Cope’s Interview with Masako Ueda Fidler

Our readers may know Masako (Mako) Ueda Fidler as one of the leading members of IATC (formerly the North American Association of Teachers of Czech [NAATC], president 1996–1998) and a Slavic linguist focusing on Czech. Her monograph *Onomatopoeia in Czech* (Slavica) received the AATSEEL prize for Best Book in Slavic Linguistics in 2015. Mako received a PhD in Slavic Linguistics at UCLA (where studied Russian linguistics), has lectured in Japan and Prague, and, for the past 35 years, has taught in the Slavic Studies Department and in the Linguistics Program at Brown University in Providence, Rhode Island. Additionally, an accomplished pianist, Mako accompanied the Brown University’s Applied Music Program 2008–2014.

Professor Mako Fidler has graciously agreed to serve again as the IATC president, starting in 2026.

Mako, it’s a pleasure and an honor to speak with you. Let’s start with where you grew up and studied, when you came to the United States, and, to satisfy my curiosity, how you stumbled upon the Sokol Fellowship in Slavic Languages and Literatures to help you get started at UCLA.

I grew up in Tokyo, Japan. I was very fortunate to have parents who received their PhDs in linguistics from the University of Texas, Austin. I was there from age 4 to 6 and learned to speak Texan English. I did not come in touch with the Texas Czech community, unfortunately, but I was there. After being in Japan for 13 years, I resurfaced as an exchange student for a year at Carleton College in Northfield, Minnesota. After Carleton I studied Russian in a summer program at the Leningrad State University, USSR.

As for the Sokol fellowship, I am embarrassed to say I was not aware of its connection to Czech but looking back, I consider myself lucky to be already linked to Czech Studies then.

You must be getting this question a lot: As a Japanese native, how did you become interested in studying Russian, followed by Czech?

In Japan, it is not unusual to study Russian. Russian was a gateway to Slavic Studies. In my case I chose Russian because of my family background.

My grandfather Masashi Ueda was an orchestra conductor who was one of the founders of the first Japanese orchestra. He gave premiere performances of Russian and Soviet music, and accompanied prominent Soviet musicians, such as Mstislav Rostropovich and David and Igor Oistrakh. He was invited to the Soviet Union, where he gave concert tours, visited various republics and met with Soviet composers. I started off with music at the beginning and later became interested in Russian literature.

After finishing my BA in 1983 I came to UCLA to study Slavic linguistics. My mentor was Alan Timberlake. As my dissertation advisor Alan had a great impact on me to continue with a PhD program. I must also mention Laura Janda. I am grateful for all her support at different points in my career.

In the UCLA Slavic linguistics program, Czech was one of the two non-Russian Slavic languages that were required. My teacher and graduate advisor was Michael Heim, who was a respected translator of Czech literature. I needed Czech for reading and research. My more serious involvement in Czech started only when I came to teach at Brown. I came after Henry Kučera when there was a group of students who wanted to continue with Czech. I hadn't been to Czechoslovakia at that time and had to learn the language quite a bit to meet this demand. The assumption at the university then was that Czech would be gone after Henry's retirement. Being a contrarian (*amanojaku* in Japanese), I instinctively did the opposite of what was expected. This trait runs in my family. For example, my father continued studying English when schools stopped teaching it. He was even secretly carrying a Union Jack flag in his wallet during the wartime.

My interest grew in the early 1990s when I went to Prague to study Czech after teaching it somehow for one year at Brown. That was also the time when I met my late husband. We were just friends then. He was kind enough to help me learn the spoken language. He offered to call me every day to prac-

tice conversation in Common Czech, and he took me to his mother's place, saying I could get more practice because his mom didn't use Standard Czech. I attended the Summer School of Slavonic Studies twice during the 1990s and was an IREX scholar at Charles University for the fall semester of 1994.

Henry Kučera's research on Common Czech was also a great inspiration for me. I became fascinated by the complexity of the language through both Henry's scholarship and my personal experience. At the same time, I started thinking about my own native language as well, especially Japanese expressions of politeness, how you switch from one code to another. Although Japanese works differently from Czech, I felt that there was something I could relate to.

You have done so much for the teaching of Czech at Brown. You had built it up and then, because of changes to higher education and in student demand, have witnessed Czech being scaled down. What is the present status of teaching Czech at Brown?

When Henry Kučera was at Brown, he was offering Czech as part of a graduate seminar called Comparative Analysis of Czech and Russian with an additional component where a teaching assistant ran an intensive Czech

language session once a week. But around the late 1990s, Czech became a stand-alone language program with different levels. Right now, we have first-year Czech and beyond that there's independent study.

Was it common for Japanese students to pick Russian, or was it considered a much less commonly taught language?

There is often an assumption that students native to East Asian countries would typically pair theirs with other East Asian languages, which makes sense to the extent that it affirms one's desire to cherish one's heritage. But learning Russian in Japan as a foreign language, or any European languages for that matter, was not at all uncommon at that time.

You were at the helm of the NAATC in the 1990s. How and why was it formed? How was it starting an organization for teachers of a less commonly taught language like Czech?

NAATC came about at the same time when the Association of Less Commonly Taught Languages was formed as a larger umbrella organization where educators of less commonly taught languages started collaborating in Washington, DC. Karen von Kunes helped to get us together for our first meeting and Charlie Townsend began to serve as president. After his term, when Laura Janda served as president in the mid-1990s, she incorporated the association activities as part of the Department of Education Title VI grant.

This grant involved research and pedagogy for Slavic languages including Czech. To this day, Duke University's website has these materials. I remember participating in a workshop where a Defense Institute scholar came to the University of North Carolina at Chapel Hill to talk about his Russian language program. The Newsletter most probably started at that time, too, and all the activities of the North American Association (NAATC) were tied to this federal grant.

You have a close collaborator and co-author, Václav Cvrček of Charles University's Institute of the Czech National Corpus in Prague. When and how did your collaboration begin and how would you characterize it?

Václav came as a Fulbright Fellow to Brown (2011–12). He helped me in the Czech language program when I served as the department chair. Václav's goal was to complete his habilitation thesis. During his stay, we started

discussing collaborative work (titled **the Needle in a Haystack**) in discourse analysis using keyword analysis, a method that was predominant in corpus linguistics, and started playing with political speeches in Czech.

Among the major milestones marking this remarkably productive collaboration over the years, you began by using corpus linguistic methods to examine the relationship between usage patterns and divergence in Czech totalitarian text interpretation, focused on Gustáv Husák's New Year's addresses from 1975 to 1989. Can you tell me more about this work (2015)? And why Husák?

The common assumption among contemporary native speakers of Czech was that Husák's speeches during the normalization period were generic, uninformative, and repetitive. There's even a video that makes fun of his speeches on YouTube. Still, it seemed odd that Husák's speeches were totally devoid of meaningful content, so we started looking closely at his texts. I asked Václav whether we could apply keyword analysis (KWA) to gain access to specific characteristics of Husák's texts. KWA compares word frequencies in the target text you're examining and in the reference corpus to find words that are unusually frequent in the target text—these are called “keywords” or “words with keyness”—against the background of a usually larger reference corpus. Keywords point to what the text is about. We compared the word frequencies in Husák's texts and to those in two different reference corpora: one based on the (then) newest corpus of the 21st century written Czech (corpus called SYN2010), and the other consisting of texts from *Rudé právo* from the 1952, 1969 and 1977 (corpus TOTALITA).

The results were interesting. When Husák's texts were compared to the SYN2010 reference corpus, the words related to security and common property (typical of a communist period) constantly stayed high in keyness, consistent with the contemporary reader's perception that these texts are monotonous and full of socialist jargon. The situation was different when we used corpus TOTALITA. Words tended to fluctuate in keyness, quite in line with the events in Central Europe at that time. For example, when there were protests in neighboring Poland, the security-related words increased in keyness, and they decreased as Gorbachev visited Prague. Keyness of these words went back up when the monopoly of the communist party became increasingly threatened towards 1989. Most striking was to see

keyness of the word *disarmament* shoot up dramatically in the 1985 speech. Husák's speech practically anticipated the Gorbachev-Reagan meeting on disarmament and its outcomes. We concluded that savvy native readers exposed to texts from the totalitarian period would have been able to sense subtle political shifts implicit in Husák's texts.

Naturally, this work has evolved over time, as shown in your collaborative article *Case for case in Putin's speeches (2022)* and *Unpacking a parasitic discursive practice of Czech pro-Kremlin media (2024)*. How so?

The "Case for case" article applies the method we developed in another article called "Going beyond 'aboutness': A quantitative analysis of Sputnik Czech Republic." I think I need to explain this study first. Václav and I talked about keyword analysis that we used to analyze Husák's speeches, but this method was based on English, which doesn't have very explicit morphological marking. It measured frequencies of word forms. We wanted to take advantage of morphological features that are explicit in inflectional languages like Czech. Our idea was that not only lexis, but also grammar would help frame discourse, so we used the principles of keyword analysis to measure keyness of inflectional endings such as case marking and named this method *keymorph* analysis (KMA). We tried KMA on the pro-Kremlin narrative from Sputnik.cz and looked at the way Ukraine and Russia, Putin, and Poroshenko were represented. To account for the functions of grammatical cases, we referred to the cognitive linguistic model proposed by Laura Janda and Stephen Clancy. The distribution of case endings in selected words (Ukraine and Poroshenko, and Russia and Putin) was informative. Russia appeared in the instrumental case (as "a partner") and in the dative case (as a passive recipient or a victim). The nominative case was very prominent for Putin (as a social actor with strong agency). You could then propose that Russia needs a strong leader like Putin, because, as represented, it works well with others but is at the same time subject to others' actions to the point of becoming a victim. The Sputnik discourse implicitly endorses Putin's leadership. Poroshenko, unlike Putin, was not highly agentive. Instead, he appeared unusually frequently in the dative case, as a passive social actor. As for Ukraine, it appeared prominently in the nominative (with high agency). It appeared also in the genitive case. The genitive case may obfuscate the role of a social actor in that it could

be a direct object or the subject of a verbal noun. The genitive case also indicates that the entity is simply a place (where forces go in and out). The result is that Sputnik discourse represents Poroshenko as not agentive enough to lead his country in a clear direction. “Case for case in Putin’s speeches” was part of Laura Janda’s project (Threat Defuser), supported by the Norwegian Research Council.

The other article, “Unpacking a parasitic discursive practice,” is another step further in our effort to analyze discourse. There we used two methods, the Market Basket analysis (MBA) and Companions, in addition to keyword analysis. They were intended to remedy the shortcomings of keyword analysis. Although Keyword analysis provides insight into what the text is about, the researcher must sort the extracted keywords in groups, using subjective judgment. To limit subjectivity, we applied MBA, which measures the strength of association between keywords. Companions measure how keywords appear in tandem with each other, whether they increase or decrease in frequency over time. These two methods helped us understand the basic workings of the Czech anti-system news portals. Anti-system texts appeared to cover current events, but in fact they would connect them to a limited set of topics that led to anti-EU and pro-Kremlin narrative. We were able to show the parasitic behavior of the anti-system portals: how anti-system portals piggyback on current topics that attract attention and build their conspiracy theories around them.

Let’s turn to a couple of your books. Your *Onomatopoeia in Czech* (2014) gives the systematic view of the relationship between onomatopoeia and grammar in Czech, and the volume *Taming the Corpus* (2018), co-edited with Václav Cvrček, investigates Czech grammar, bridging quantitative and qualitative analyses of texts in this highly inflected language. What did you want to accomplish in these works, and can you give an example from one or both of these to illustrate the crossover between linguistic research and teaching methodologies?

Each book tries to explore a different question. *Onomatopoeia* was inspired by Japanese, which has a robust system of sound and manner symbolic words (ideophones). I was interested in the extent to which sound and meaning/function are connected in Czech. Biologists observed that vowel height is associated with size. It indeed seems to be relevant to diminutive

formations in Czech like *malinký*, *malilinký*, *domeček* with higher vowels. If we can unpack sound-meaning relations, we might be able to help our students retain vocabulary by appealing to their sense of sound.

The question Václav and I pursued in *Taming the Corpus* concerned discourse and grammar, and we talked about it when we discussed keymorph analysis. Inflectional morphemes (endings) are not devoid of meaning because they implicitly frame how social actors and actions are viewed. We wanted to emphasize the importance of morphology, which is harder to notice when dealing with languages such as English. I also heard a poorly informed opinion that “ideas” are worthy of study but not “dirty morphemes.” Lexical choice is largely intentional, but the choice of morphemes is likely to reflect the speaker’s subconscious perception of the world.

But now I need to spoil the party. Although each grammatical case has its meaning and contributes to discourse, I cannot really recommend describing to language learners what the genitive case or the dative case generally means. I think that learners would have to have lots of language input before they can synthesize what they encountered and are able to extract some abstract meanings for each grammatical case.

I don’t want to say that linguistic research and language teaching should be completely separated. As my late husband and physicist Vlastik (Vlastimil Fidler) used to say, application of science is based on basic research. In the same vein, language teaching should have a sound grounding in linguistic research.

A faculty liaison since 2016, you have tirelessly promoted cooperation between the Faculty of Arts at Charles University and Brown University. What accomplishments of this cooperation are you particularly proud of?

I’m very happy to talk about this. The cooperation actually includes not only the Faculty of Arts, but also the Faculty of Mathematics and Physics. It started as a trial exchange, but it has been extended for four years twice in a row. The strength of this relationship is its multi-disciplinarity based on meaningful research relationships. The arrangement is different from an exchange program like Erasmus, where you have allotted slots for student or scholar exchanges. Here, you explore some potential cooperation or research interest between faculty members of the two partnering institutions, like one person at Charles and another person at Brown, or a group at each. We’ve had

our faculty and students participate in many long-term projects since this collaboration started. We mainly manage with research grants or research funds on both sides and send people back and forth. Once you have that kind of relationship, you may be inviting speakers and bringing some graduate students for a short period of time. Recently, we have tried to include the undergraduate students in our Memorandum of Understanding (MOU). Brown supports undergraduate research assistantships and other forms of undergraduate student experience, so a faculty member can put together a project to include undergraduate students as well. The East and Central European Studies program for international students at Charles University will have some Brown undergraduate students this coming spring.

As a faculty liaison I am grateful for the logistics support from the Brown Global Engagement Office, but since the office is dealing with many partners, there must be one liaison specifically dedicated to this one MOU. As a faculty liaison I try to explain to both sides how the other's system works, what their needs are, and what would be conducive to their partner institution. I hope I'm useful.

We discussed once how your life experiences have shaped and sharpened your perception of the world, including a deeper understanding of differences in pragmatic rules and norms and ability to see and read “between the lines”: there is always something interesting you are able to find in a spoken or written text seeped in its context. Can you give us an example to illustrate? Communication depends on the person who is talking to you and on the region where the person is coming from. This is also true with Common Czech and Standard Czech. The more exposure I get to Czech, the more difficult it is for me to assess. Here I am probably not talking like a good linguist. When I'm talking to a Czech native speaker for the first time, I try to speak Standard Czech, even if I speak some Common Czech at home, because there are always some people who want to correct me with Standard Czech forms. There are two reasons for this reaction: that Common Czech is “wrong” as opposed to the “correct” Standard Czech, or that Common Czech is a dialect. I'm finding it is a really very complex and fascinating issue. On the other hand, I know that among colleagues, like in faculty meetings, people often switch to Common Czech. I understand that this is a colloquial code among people who feel they belong to the same speech community.

But as a foreigner and stranger, I feel I should not step over the line. This is not specific to Czech. Similar principles apply to other languages. I try to observe the terrain first and always try to adjust my language. I do not use certain words before I feel it should be okay.

Let me share one funny (and significant) incident in my life related to pragmatics. Initially I never learned who should initiate *tykání*. My husband-to-be and I had been using *vykání* for almost seven years. At that time we were friends, but we never switched to *tykání*. The breakthrough came in one of his visits when I said in Common Czech, “Nechcete si umejt ruce?” Then he very shyly, and very slowly, and looking down, asked, “Mako, nebyl by nejvyšší čas přejít na *tykání*?” Looking back, the level of familiarity expressed in my question perhaps helped break the ice. Of course, I later learned that women should initiate *tykání* if all the parameters are almost equal. I hope this at least in part answers your question.

Thank you so much for agreeing to this interview, Mako. This has been a delightful experience for me, and I hope it was enjoyable for you as well. Before we close, would you like to add anything?

Yes, I would like to mention my most important experience in learning Czech. Every so often on the first encounter, people will first focus on my language, even counting my errors. It is not specific to the Czech environment. I am a non-native speaker, and I do look different. Unless the person I'm speaking to has a lot of experience living in a foreign environment with various types of people, they can't help feeling some barrier when communicating with a stranger. There was no such barrier with Vlastik. Since the time we met, he was always completely natural and always assumed we could communicate. I believe it was ultimately this sense of trust that helped me learn and continue to learn Czech to this day.

Speaking of your late husband, I know that he was a wonderful cook. Can you tell me about some favorite things that Vlastik cooked?

Škvarky. You know, I learned to make lots of things, like *kačena*, *knedlíky*, *zelí*, I can do *řízky*, *šunkofleky*, *okurkový salát*, I can make *bublanina*, *bramboráky*, *bábovka*, and so on. But *škvarky* was the only food that I was told not to touch because, as he said, “to není pro děti” — he was worried that it could explode in my face!

References

- Cvrček, V., & Fidler, M. (2024). From News to Disinformation: Unpacking a Parasitic Discursive Practice of Czech Pro-Kremlin Media. *Scando-Slavica*, 70(1), 32–54. <https://doi.org/10.1080/00806765.2024.2317374>
- Fidler, M., & Cvrček, V. (Eds.) (2018). *Taming the Corpus: From Inflection and Lexis to Interpretation*. Springer Nature Switzerland AG.
- Fidler, M., & Cvrček, V. (2018). Going Beyond “Aboutness” A Quantitative Analysis of Sputnik Czech Republic. In Fidler, M., & V. Cvrček (Eds.), *Taming the Corpus: From Inflection and Lexis to Interpretation*, 195–225. Springer Nature Switzerland AG.
- Fidler, M., & Cvrček, V. (2015). A Data-Driven Analysis of Reader Viewpoints: Reconstructing the Historical Reader Using Keyword Analysis. *Journal of Slavic Linguistics* 23(2), 197–239. <https://dx.doi.org/10.1353/jsl.2015.0018>
- Fidler, M. (2014). *Onomatopoeia in Czech: A Conceptualization of sound and its Connections to Grammar and discourse*. Bloomington, In: Slavica Publishers.
- Fidler, M., & Cvrček, V. (n.d.). *Searching for the Needle in a Haystack Method (NHM)*. <https://sites.brown.edu/needle-in-haystack/about/research/>
- Janda, L. A., Fidler, M., Cvrček, V., & A. Obukhova. (2023). The Case for Case in Putin’s Speeches. *Russian Linguistics* 47, 15–40. <https://doi.org/10.1007/s11185-022-09269-2>
- Křen, M., Bartoň, T., Cvrček, V., Hnátková, M., Jelínek, T., Koček, J., Novotná, R., Petkevič, V., Procházka, P., Schmiedtová, V., Skoumalová, H. (2010) *SYN2010: žánrově vyvážený korpus psané češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. <http://www.korpus.cz>
- Skoumalová, H., Bartoň, T., Cvrček, V., Hnátková, M. & Koček, J. (2010) *Totalita: korpus jazyka komunistické totality*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. <http://www.korpus.cz>

Lída Cope, Ph.D., is a professor of applied linguistics and chair in the Department of English at East Carolina University in Greenville, North Carolina. Her areas of expertise include diaspora language contact and language documentation, with a focus on the language, culture and identity in historically Czech Moravian communities in Texas (Texas Czech Legacy Project). copel@ecu.edu

Reimagining the Czech Studies Curriculum for Enhanced Enrollment: Project-Based Learning and Course Cross-Listing

Hana Waisserová

Like many Less Commonly Taught Language (LCTL) programs, Czech studies in US higher education faces significant challenges due to low enrollments since Czech is not considered a major world language. This status, however, is a double-edged sword that presents both a challenge and an opportunity. The challenges that LCTL programs face often extend beyond a single institution, including issues like instructor isolation, the difficulty of maintaining advanced course options, and a constant need to justify the program's existence, with survival often depending on the passion of a single individual. This article does not propose a comprehensive solution, but instead aims to showcase simple, effective strategies that have been used in the University of Nebraska-Lincoln Czech Studies program to spark broader discussion on how to make Czech Studies programs more viable. Specifically, this article discusses successful implementation of project-based learning (PBL) – film projects, on the one hand, and, on the other, an innovative curriculum that offers interdisciplinary classes at the upper levels. These classes leverage student interests, build community engagement, and encourage pedagogical innovation and inter-departmental collaborations.

The Czech program at UNL is relatively small in terms of faculty in comparison with other language and literature programs, yet it has solid enrollments as it serves numerous roles. Our student body is a rich mix, ranging from undergraduates fulfilling language requirements to heritage speakers connecting with their ancestry across multiple generations (this includes a number of non-traditional students), students who became interested in the region and the language because of study abroad in the Czech Republic, and graduate students and scholars who need specialized language training for fields such as music, history, human geography, and so on. This wide

appeal helps to underscore the program's importance and vitality. Our smaller class sizes and regional focus turn out to be significant advantages, providing the agility needed to experiment, pilot new ideas, and build a supportive community. Additionally, to overcome institutional limitations, we have found inter-institutional collaboration to be helpful. For example, programs like the Big Ten Academic Alliance's CourseShare enable UNL to offer second-year courses with smaller enrollments to peer institutions, such as the University of Illinois Urbana-Champaign. We can't offer the first year via CourseShare any more, as our courses have been full. We also accommodate external enrollment for individual students, including high school students seeking college credit, by allowing them to join in-person or via Zoom (the pros and cons of online course offerings would be a topic for a separate article). Overall, being a small and flexible program is a blessing in disguise, and this article argues that it is important to leverage our agility.

Project-based learning: Active Learning of Czech through Filmmaking

A truly effective way to teach writing and speaking in Czech is to invite students to make a video as a final project, as early as at the end of their first year. This transforms language acquisition from a passive task into an active, creative adventure. Students appreciate that this project-based method is not just about language; it fosters collaboration, encourages peer feedback, strengthens group dynamics, builds friendships, and, at the same time, it dramatically improves pronunciation and conversation skills.

Throughout the year, our classes offer authentic immersion through Czech films, songs, news, and documentaries, which expose students to the language in natural settings. This direct window into cultural and historical realities enriches students' vocabulary and provides real-world context for conversation and for learning about cultural history. Students also find this motivating. While this type of active viewing is valuable in its own right, it is an especially useful springboard to encourage students to create their own films, especially since they generally come to our classes with digital literacy and other skills that enable them to make compelling videos, animations, and documentaries. When students write scripts, they need to utilize learned grammar and sentence structures and

T. G. Masaryk
and Edvard Beneš
congratulating each
other on the foundation
of Czechoslovakia

apply linguistic rules creatively and correctly. And they make mistakes, which is fine too. They also need to do historical or cultural research as they develop the script and build both linguistic and cultural competencies. For example, when we celebrated the centennial anniversary of Czechoslovakia, we scripted, staged, and recorded a program at the Czech Special Archives, where students impersonated Tomáš Garrigue Masaryk, Jan Masaryk, Edvard Beneš, and Alfons Mucha in the context of the founding of the Czechoslovak state.

In a different project, a group of second-year students based their script on Willa Cather's *My Antonia*, a famous novel set in Nebraska, and they wrote and shot a thriller in search of Antonia's *kolache* recipes, combining a variety of Czech and Americana historical characters in a very creative way (Jan Žižka, T. G. Masaryk, Buffalo Bill, Franz Kafka, and Martina Navrátilová). The students had an unforgettable experience!

Projects like these require the utilization of multiple skills, from spoken competency in Czech to selecting locations and designing costumes, to filming, editing, music selection, and the creation of subtitles. Subtitles and transcripts make the films accessible to broader audiences, and they help students think about the language, improve their pronunciation and sentence structure, and better understand core structural differences between Czech and English.

As a warm-up activity, it is beneficial to hold a class discussion on the advantages of watching foreign language films in the original language, prompting students to reflect on the nature of active and passive learning as it relates to film. We encourage students to formulate the benefits of watching films in Czech in their own words, but also lead them, in a guided discussion, to think about these benefits as a uniquely enriching experience that extends beyond mere entertainment. Films provide an authentic window into different cultures, traditions, and ways of life, and they expose students to new stories and perspectives that can challenge their worldview and foster empathy. Viewing films also improves listening comprehension, builds vocabulary and strengthens grammar. Finally, there is the value of originality, art, unique storytelling, fresh perspectives on complex cultural issues, humor, and much more beyond conventional, predictable narratives that students may have been exposed to previously.

Making The Film, Step by Step

Making films is most effective when it is guided, level-appropriate, and conducted in stages. At the beginning of projects, students should be encouraged to focus on simple, familiar topics and use familiar vocabulary (previously covered in our textbooks). It is helpful to share examples of other students' work. I offer a pool of ideas and allow time for peer feedback. It is important to encourage students to use their basic language skills and explain simple strategies for formulating easy sentences and simple scripts. We also discuss technical equipment they may need to produce a film, such as a phone, camera, green screen, or drone. We discuss locations or embark on field trips, if possible. In one class, we agreed that students will choose to either make an annotated photo journal or work in groups on documentaries about the local Czech American history of a town that we visited. We worked with the local Czech American community and shared student videos and journals with the community afterwards. In another case, students decided to make a simple promo video that featured conversations in simple language about professions to help the program promote language learning. The video was titled: "You know Czech!"

Ty jsi pilot? Ne, já jsem motorkář.

Examples of prompts: **Step 1: Project Proposal:** Think about making a video sketch in Czech that reflects on the topics we have been working on this semester: personal stories and experiences, family, pets, personal schedule, interview with a famous personality about their life and hobbies, home and lifestyle, topics related to buying/selling an apartment or house, getting a new apartment, designing a dream house, making plans, such as planning a party or a trip, a cooking show (with a focus on a specific Czech dish), a pet show, a detective story, an interview by a journalist with a photographer, artist or designer about their work, discussing architecture, furniture, rooms, and buildings, a sports commentary, discussion of the weather or a weather forecast, a conversation between a doctor and patient, or inviting someone to visit. Think about what you want to do and with whom. Share basic information:

1. Name of the project/sketch;
2. Name(s) of the authors;
3. Roles, if you work in a group (Who will be responsible for props and costumes, camera, editing, music, special effects, etc.);
4. Short project description;
5. Themes (remember to utilize topical themes that we have studied, so it can mirror the vocabulary, grammar, and phrases we have learned);
6. Locations and scenes;
7. Props and costume(s);
8. Music;
9. Subtitles;
10. Editing notes.

Step 2: Script: Post a link to your Google Doc for your project (it is understood that, at this point, it is just a start). Make sure it can be viewed and edited. The document should include all of the information above. Remember to write your script using very simple sentences and the vocabulary we learned.

Ask for help as needed. I am more than happy to help you develop and correct sentences, suggest strategies to make them simple, yet stronger, and add what's needed.

Note on length: approximately one minute per person. You can either do a solo project or a group project.

Step 3: Progress report: Post a progress report and the updated script (and your group's Google Doc link). Be concrete and share your notes: What have you worked on? What is your working plan for the rest of the project? Comment on how far you are and what else you need to do.

At this point, the proposal should include a short abstract of your creative video, if it is a solo project or done with a partner, what it will focus on, and notes on the script and use of technology (with a bibliography, if

applicable). In other words, share a bit more about your project, what roles you will take on (from cast to editing), who will be involved, what costumes, props, music, locations, and media you plan to use for the recording (Zoom, Yuja, Green Screen Studio, etc.)

Food for thought: We have had quite a journey learning the language and various topics. We learned about Czech culture, films, history, arts, food, dance, local history, architecture, and design. We worked on many topics of regional significance and developed a range of comparative viewpoints. Can those “show up” in your video in Czech (like they did in the previous student films I have shown you)?

Step 4: Final project post: Welcome to the almost-finish line! Post the link to your final video project with a short description of your project. Acknowledge your partners and other helpers!

Step 5: Reflection. Post your response to each of the video projects. What did you like best about each video project? What do you appreciate most about the project? Special kudos for speaking Czech, script and its scope, camera work, editing, setting, subtitles, music, and overall production.

Promoting Czech Through Cross-listing

As mentioned above, the challenge of maintaining higher-level course enrollments necessitates a strategic rethinking of the Czech Studies curriculum. To boost enrollment numbers and promote Czech language learning, interdisciplinary, cross-listed courses can offer new opportunities. Recent examples at my university included language courses cross-listed with film, history, and culture (Czech Culture and Society via Film, Czech History and Culture). I have also offered topical courses like Women Totalitarian Experience, cross-listed with Women Studies, German, Russian and Judaic Studies. While these classes offer clear opportunities for language learning by exposure to Czech materials with subtitles or encouraging further research using Czech documents, the discussions are in English, so that students who are not taking Czech can participate.

Teaching languages through film is a common practice. It was more challenging to redesign a course about history and culture, originally offered

as a history course. Proposing such a course required the creation of a hybrid of an advanced Czech course with a history course. During the planning stage, I participated in a year-long peer review with the UNL Teaching Academy. While I focused on preparing the course, I bore in mind the need to optimize enrollments in the third year of the Czech Studies program, in order to complement the fully enrolled first-year courses and strengthen overall interest in the field.

The process of designing this new interdisciplinary course, cross-listed between the History and Modern Languages and Literatures departments, required a holistic rethinking of pedagogical innovations and curricular alignment. The primary objective was to ensure that the course goals were consistent with the departmental curricula and the overarching goals of the Czech Studies minor, the History major, and even the College of Arts and Sciences. Beyond institutional alignment, the course needed to be internally coherent, feature clear assignments explicitly linked to learning objectives, and employ student-centered pedagogy. This involved carefully considering students' diverse background knowledge, specifically those with foundational Czech language knowledge from the MODL department, in contrast to History majors interested in European history who may lack Central European language skills. I viewed this cross-listing as a strength, combining the Department of Modern Language's cultural studies expertise with the History Department's framework of deep historical analysis to create an essential context in which culture serves as the engine of historical change.

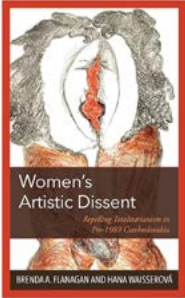
The course had two working groups that focused on their respective fields, culture and history. As part of our discussion, we addressed the differences between the two disciplines and emphasized the advantages of learning Czech to understand this particular development. Both groups contributed to the goals of the course to gain a deeper understanding of the cultural history of Czech(oslovakia) within Central Europe and to examine the critical role of language(s) over the last two centuries for understanding how culture has served as an engine for historical change and how it has driven the mechanisms behind Czech national identity formation, where identity has closely coexisted with cultural and language revival. The course critically investigates the construction of history as shaped by culture, and it re-examines linguistic nationalism as a narrative, tracing

the development of modern Czech language and national identity from the National Awakening through the formation of Czechoslovakia and across the turbulent 20th century, including Nazism and Communism, the Prague Spring, and the Velvet Revolution. While this former History course emphasized historical methodology, when revised and cross-listed, it expanded its scope, and it provided a unique opportunity at UNL to explore Czech American connections in the Nebraskan context. Offered biannually, this comprehensive cultural history attracts not only students of Czech, but also students who can use it to fulfill their major/minor requirements, contributing to the growing interest in Czech and Central European cultural history. Finally, I supplement the course with visiting speakers, events, and field trips. Ultimately, I believe that such efforts in pedagogical and collaborative interdisciplinary design provide models for empowering current Czech Studies programs and minors, and perhaps offer incentives for future curriculum improvements and for strengthening our Czech Studies offerings.

Note: This article is based on a conference presentation “Aktivní učení češtiny prostřednictvím filmové a dokumentární tvorby” at the XI. International Symposium on Czech as a Foreign Language: Bohemistics in Language and Cultural Contact with the World, Charles University, Prague 2024, and UNL Faculty Portfolio.

Hana Waisserová, Ph.D., teaches Czech at the University of Nebraska–Lincoln. She is the author of *Women’s Artistic Dissent. Repelling Totalitarianism in Pre-1989 Czechoslovakia* (2024). hwaisserova2@unl.edu

“Art as Praxis of Freedom”:
On *Women’s Artistic Dissent: Repelling Totalitarianism in Pre-1989 Czechoslovakia*
Brenda A. Flanagan & Hana Waisserová.
Lexington Books/Bloomsbury, 2023, 278 pp., 11 b/w ill.
ISBN 978-1-66690-472-7.

Brenda A. Flanagan, Caribbean-American writer and professor of creative writing, and Hana Waisserová, Czech studies educator, co-authored a passionate tribute to two Czech women cultural icons, Eva Švankmajerová and Eda Kriseová. Their study fills the gap in the study of women, art, and dissent in totalitarian Czechoslovakia. In the section on Švankmajerová, the book recounts Flanagan’s encounter with the Czech surrealist novella *Baradla Cave*, moves to an analysis of the novella, and finally to the moment when the author met and befriended the author. The description of the friendship of two women from completely different cultures is unique and breathtaking.

The chapter on Kriseová traces a different but equally telling arc: from her fiction and reportages to a public role after 1989, including her service at Prague Castle and her authorized biography of Václav Havel (St. Martin’s Press, 1993). In the author’s hands, Kriseová’s “art of living” becomes a concept—a way to think of dissent as an ethical stance, as journalistic truth-telling and pragmatic care, as much as protest. By grounding interpretation in her oeuvre and in her well-documented public service, the authors show how literary and civic identities were interwoven in late socialist and early post-socialist eras.

Women’s Artistic Dissent is a lucid, deeply humane study that expands what we think dissent is and where we should look for it. The fact that the book was published by an academic press and foregrounds primary sources – interviews, fictions, artworks – signals a methodological wager; it suggests that dissent is anchored not only in political declarations and arrests but also in the slow labor of imagination, empathy, and community.

For decades, Anglophone accounts of Czech dissent centered on Charter 77 and male intellectuals, with women often present as organizers, typists, or

caretakers rather than theorists or artists. Recent scholarship has begun to redress this imbalance. We find quotes from Marcela Linková and Naďa Straková's anthology *Bytová revolta: Jak ženy dělaly Dissent* (2017), which interviewed twenty-one women and documented their testimonies, demonstrating how living rooms, kitchens, and childcare networks doubled as infrastructures of resistance. Flanagan and Waisserová's book provides in-depth, analytical profiles of two creative women, while prioritizing aesthetics and ecological practice as integral components of political history rather than treating them as supplementary concerns. *Women's Artistic Dissent* does not present a polemic against Charter 77; instead, it quietly re-indexes the archive, asking us to read women's artistic and everyday-practices as political theory by other means.

The recognition of female surrealists internationally has recently intensified, reminding us how often it was misread as accessory to male genius. Bringing Švankmajerová, as a female Czech surrealist, into this transnational conversation is overdue and vital. At the time of writing this review, Dox Center for Contemporary Art in Prague is exhibiting Švankmajerová's work in an impressive retrospective titled "Woe to the Painting..." <https://www.dox.cz/program/eva-svankmajerova-beda-obrazu>

Women's Artistic Dissent matters because it defines dissent's archive by treating artworks, diaries, and "life-sustaining" activities as core sources. It re-centers women within Czech surrealism and literary culture. And last, but not least, it connects ecology and dissent. The book adds environmental practice to the analytic toolkit for studying late socialism.

Flanagan and Waisserová allow their subjects to "speak for themselves" through fiction and interview while providing interpretive analysis. The result is an apt choice for a project concerned with voice and agency. Their method also makes the book accessible to multiple audiences: literary scholars, art historians, historians of socialism, and gender-studies specialists.

Pavla Jonssonová
Anglo-American University in Prague

VARIA

The 2026 Annual IATC Meeting will take place on Saturday, February 21st, from 1pm to 2pm EST, both in person (AATSEEL, Oakley Room) and online (19–20:00 Prague). All members and potential members are cordially invited. A Zoom link will be sent to all members in early February.

CfP: Výzva k předkládání článků do monotematického čísla *Czech Language News*
Čeština jako zděděný jazyk

Ed. Kateřina Šichová

Popis variet češtiny formovaných v zahraničním kontextu a u různých generací mluvčích byl a je předmětem mnoha lingvistických studií a zároveň hraje důležitou roli i z pohledu didaktického. Počet mluvčích češtiny jako zděděného jazyka (*heritage speakers*) totiž s globalizací, zvyšující se migrací a společenskou podporou vícejazyčnosti roste a spolu s ním sílí i potřeba řízeného osvojování češtiny jako zděděného jazyka (ČZJ) v rámci (tzv. českých) škol, univerzitních bohemistik a dalších institucí v zahraničí, a tedy i potřeba kvalitní metodiky, odpovídajících výukových materiálů, testů a diagnostických nástrojů, které by cíleně reflektovaly specifika jednotlivých skupin mluvčích.

V monotematickém čísle uvítáme původní články k problematice výuky češtiny jako zděděného jazyka, ale i k jiným, např. sociolingvistickým či psycholingvistickým aspektům ČZJ.

Rukopisy článků (max. 10 normostran), zpráv z výukové praxe (max. 7 normostran), recenzí relevantních publikací (max. 3 normostrany) a krátké příspěvky do rubriky Varia (max. 2 normostrany) můžete zasílat e-mailem na adresu katerina.sichova@ur.de **do 10. dubna 2026**. Publikačními jazyky jsou čeština a angličtina.

Více viz <https://iatc-org.com/czln/>.

Twenty-Sixth Annual Czech and Slovak Studies Workshop

April 23–25, 2026

University of Nebraska–Lincoln

We invite students and scholars of Czech to attend the Czech and Slovak Studies Workshop. Our interdisciplinary conference will host participants from colleges and universities in the United States and abroad. The program will include a keynote lecture by Jindřich Toman (University of Michigan): “Bohemia’s Jews and

Their Nineteenth Century,” as well as a roundtable titled “Bohemian Jewishness: From Poetics to Politics” with Jindřich Toman, Veronika Tuckerová (Harvard University, author of *Reading Kafka in Prague*, 2025), and Jacques Rupnik (Sciences Po, author of *The Fates of Central Europe Between Hitler and Stalin – in the writings of Josef Guttman*, 2026).

Program and other updates: <https://modlang.unl.edu/news/call-papers-2026-czech-and-slovak-studies-workshop/>

Contact: Hana Waisserova at hwaisserova2@unl.edu

Bienále české lingvistiky 2026 – informace o recenzním řízení

Jak už jsme informovali v předchozím čísle, ve dnech 18.–20. listopadu 2026 se v Brně uskuteční druhý ročník *Bienále české lingvistiky* (BČL2026), pořádaný Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity ve spolupráci s Jazykovědným sdružením ČR. Program BČL2026 tvoří tematické panely, plenární přednášky, posterová sekce, workshop o výuce lingvistiky na ZŠ a SŠ a soutěž studentských příspěvků. Jednacími jazyky jsou čeština, slovenština a angličtina. Plenární řečníci ročníku 2026 budou Jonathan Bobaljik (*Harvard University*), Kateřina Chládková (*Univerzita Karlova a Akademie věd ČR*) a Stefan-Michael Newerkla (*Universität Wien*).

Na konci roku 2025 programový výbor vybral 15 panelů, jejichž přehled je dostupný na webu <https://sites.google.com/mail.muni.cz/bcl2026cz/panely>.

Výzva pro zaslání abstraktů do panelů bude otevřena v období 1. 2. – 31. 3. 2026 (v systému Open Review) na výše uvedeném webu konference.

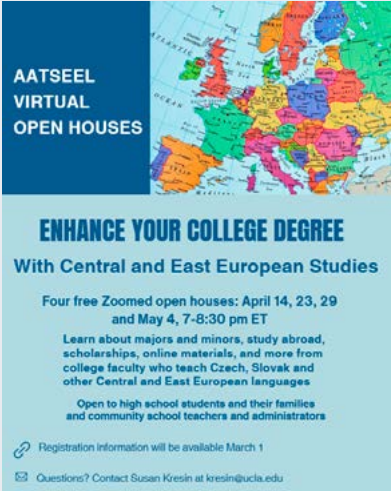
Enhance Your College Degree with Central and East European Studies

Spring 2026 open houses and information sessions – Save the dates!

This spring the American Council of Teachers of Slavic and East European Languages (AATSEEL) will sponsor a series of open houses, designed to connect high school students, families and administrators with university language programs. Four sessions will focus in part on the needs of students of Czech heritage.

Session 1: Tuesday, April 14, 7–8:30 pm ET: “Enhance Your College Degree with Central and East European Studies: An Overview” (*focus primarily on Czech*)

Session 2: Thursday, April 23, 7–8:30 pm ET: “Languages in Action: Enhance Your Degree, Advance Your Career” (*focus on study and career opportunities*)

**AATSEEL
VIRTUAL
OPEN HOUSES**

ENHANCE YOUR COLLEGE DEGREE
With Central and East European Studies

Four free Zoomed open houses: April 14, 23, 29
and May 4, 7-8:30 pm ET

Learn about majors and minors, study abroad,
scholarships, online materials, and more from
college faculty who teach Czech, Slovak and
other Central and East European languages

Open to high school students and their families
and community school teachers and administrators

Registration information will be available March 1

Questions? Contact Susan Kresin at kresin@ucla.edu

Session 3: Wednesday, April 29, 7–8:30 pm ET: “Passport or Laptop? Study Abroad and Online Pathways” (*focus on opportunities for language study beyond individual universities*)

Session 4: Monday, May 4, 7–8:30 pm ET: “Meet and Greet” with College Instructors of Czech and other Slavic, Central and East European languages (*opportunity for input from community schools and dialogue about how to support heritage speakers of Slavic, Central and East European languages*)

Registration information will be sent in an IATC mailing by March 1. For more information, please contact Susan Kresin at kresin@ucla.edu.

Internetová aplikace Mapka – mluvená čeština a dialekty online

Za účelem prezentace mluvené češtiny a českých dialektů veřejnosti vznikla v Ústavu lingvistiky (dříve Ústavu Českého národního korpusu) Filozofické fakulty Univerzity Karlovy internetová aplikace *Mapka* (<https://korpus.cz/mapka/>).

Jedná se o interaktivní webovou mapu České republiky, na níž je ve své druhé rozšířené verzi představen ukázkový materiál z korpusů DIALEKT (nářeční promluvy), ORAL a ORTOFON (současná mluvená čeština). Předností *Mapky* je poměrně bohatá funkcionalita, nabízející veřejnosti rozmanitou škálu práce s mapou, a dále to, že pro plnohodnotné využívání aplikace není nutná žádná registrace.

Na podkladové mapě se nachází několik typů územního členění ČR. Základní je členění území českého jazyka na nářeční oblasti, v nichž můžeme výběrem zviditelnit i nářeční podskupiny, úseky a typy. V rámci historického členění si lze znázornit moravskou a slezskou zemskou hranici či německé jazykové ostrovy v ČR. Dále je možné si zobrazit i administrativní členění ČR na okresy nebo kraje.

Do *Mapky* jsou zařazeny kompletní přehledy charakteristických nářečních rysů příslušících regionům Čechy, Morava a Slezsko, základním nářečním oblastem i menším nářečním podskupinám, úsekům a typům a také popisy jazykové situace v pohraničních oblastech. Nářeční jevy jsou přehledně rozříděny na rysy hláskoslovné a tvaroslovné, popřípadě syntaktické. Hlavní předností aplikace *Mapka* jsou ukázkové karty se zvukovými záznamy autentických promluv a přepisy mluveného jazyka z korpusů DIALEKT, ORAL a ORTOFON, které jsou s přehledy charakteristických nářečních rysů propojeny. Ukázky z korpusu DIALEKT mají na kartě kromě zvukového záznamu a přepisu i podrobný rozbor nářečních rysů vyskytujících se v promluvě.

Na interaktivní mapě je možné vyhledávat obce v rámci ČR a zobrazit si informace o jejich zařazení do systému nářečního územního členění, o administrativním začlenění ad. Vyhledané lokality je možné na mapě zakreslit a vytvořit si tak vlastní mapu, např. pro potřeby svého výzkumu nebo pro tvorbu školních cvičení.

Mapku lze využít také jako nástroj pro obohacení výuky českého jazyka. Učitelé jejím prostřednictvím mohou do výuky zařadit informace o běžné mluvě a nářečí, o obecných konceptech psanosti a mluvenosti, o spisovnosti a nespisovnosti, a to názorným způsobem a v kontextu češtiny jako mateřského i cizího či druhého jazyka a na všech typech škol (od 5. ročníku ZŠ po bohemisticky zaměřené studenty VŠ). Podrobnosti k aplikaci a tipy na tvorbu školních aktivit zařaditelných do výuky se nacházejí v článku *Českého jazyka a literatury* (Goláňová, H.: Využití internetové aplikace *Mapka* ve výuce češtiny, 75 (2), 2024–2025, s. 67–74).

Aplikace má už i sesterskou odnož v podobě slovenské *Mapky* vzniklé v oddělení Slovenského národního korpusu (JÚLŠ SAV), na níž jsou prezentovány slovenské dialekty (<https://mapka.korpus.sk/>).

MEMBER NEWS

David Cooper

Was elected President of the Association for Slavic, East European, & Eurasian Studies. He will serve as President Elect/Vice President in 2026, President in 2027, and Immediate Past President in 2028.

Christopher Harwood

Will be on academic leave from Columbia University for the spring 2026 semester. He will spend most of this time and the following summer in Prague doing research on contemporary Czech literature and culture and developing a new interdisciplinary course on Czech culture and society since the fall of Communism.

Mark Eliot Nuckols

Translated letters for the recently published volume: Linda Ondrejka Paul, *Dear Daughter: Letters from Slovakia, 1921–1970* (Book Pros Publishing, 2025).

Radim Ošmera

Released an online publication for teaching children with a different native language: <https://zapojmevsechny.cz/odlisny-matersky-jazyk/lisci-pesinou-za-cestinou>
This publication offers games in both classic competitive and cooperative, non-competitive versions and contributes to the Curriculum for Czech as a Second Language.

Masako Fidler

Recent publications:

Janda, L. A., with V. Cvrček, M. Fidler, G. H. Gjørv, and A. Obukhova. “Beyond Words: grammar for insights into political discourse.” Conference on Cross-Disciplinarity in Political Science: Research Insights and Perspectives, U of Tromsø, January 16, 2025.

Janda, L. A., G. H. Gjørv, V. Cvrček, M. Fidler, and A. Obukhova. “Grammar in the service of ideological messaging: Putin’s speeches 2022–2024.” Grey Zone Seminar on Arctic Geopolitics, at U of Tromsø, May 9, 2025.

David Short

Has remained very active as a translator, publishing several translations in 2025: Jan Němec, *A History of Light*. Kolkata, London: Seagull Books (from Czech: *Dějiny světla*).

Jozef Ignác Bajza, *René, or: A Young Man's Adventures and Experiences*. Liverpool: Liverpool University Press (Oxford University Papers on the Enlightenment), 2025 (from Slovak: *René mládenca príhody a skúsenosti*).

Alfonz Bednár, *The Hours and the Minutes*. With an Afterword by Rajendra A. Chitnis. Prague: Karolinum Press (from Slovak: *Hodiny a minúty*).

Iboja Wandall-Holm, *The Mulberry Tree*. Amsterdam: Amsterdam Publishers (from Slovak: *Moruša*).

Bronislava Volkova

Published two collections of selected poems: in Russian and in French translation:

Vstretimsya v stikhotvorenii, Kiev: Drukarskij dvir Olega Fëdorova, 2025.

Humide comme une fée, Brussels: Novelas, 2025.

Was Guest of Honor at *LitCon*, University of Pardubice, Dept. of Literary Culture, April 2025.

Held an exhibition of collages and a poetry reading during the Festival *Den poezie*, Prague. November 2025 as well as Author's reading in Museum of Literature and in Slovak House (Prague, February 2025).

